

דברי השירה

ויזבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל 0036194741@gmail.com

פורים ומגילת אסתר

חשיבות לימוד התורה בפורים

ליל פורים זהו זמן מסוגל ללימוד תורה. מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א אמר שצריך לנצל את היום הזה ללימוד תורה, ושמעתי שב"ה בישיבת פוניבז' כבר כמה שנים שאין מקום ריק בהיכל הישיבה, כך גם בישיבת פוניבז' לצעירים, מיד לאחר קריאת המגילה הבחורים מתיישבים ולומדים בקול רם, זה ההודאה הכי טובה לרבונו של עולם, עלינו לנצל את היום הקדוש הזה ללימוד תורה ולהתחזק ביראת שמים.

רמזים בתורה על המגילה

כתוב שמשם רבינו קיבל תורה מסיני וגם מקרא מגילה, וכל מה שעתידי תלמיד ותיק לחדש כל זה הוא קיבל בסיני. הגאון שואל, איפה מרומז מגילת אסתר בתורה?

ושמעתי שתיק, שיש במגילה שתיים עשרה אלף מאה תשעים ושבע אותיות, ואם ניקח את האות הראשונה 'א' בתורה, שכתובה במילה 'בראשית', ונספור מאות זה מנין אותיות כמנין המגילה נגיע לאות 'ס', וכשנמשיך למנות מאות 'ס' כמנין המגילה נגיע לאות 'ת' ושוב נמנה מאות 'ת' כמנין המגילה נגיע לאות 'ר', נמצא שכתוב את המילה 'אסתר' בתורה. כך אמר הצדיק רבי מיכאל וייסמענדל זצ"ל מאמריקה.

פעם שאלו את רבי מיכאל וייסמענדל זצ"ל בפורים [זה היה לפני כשבעים שנה, בלי מחשב] איפה מרומז מרדכי בתורה, ואמר לשואלים שיבואו שנה הבאה בפורים. שנה לאחר מכן השואלים חזרו והזכירו לו שאמר לחזור, רבי מיכאל אמר להם "מצאתי רמז, כתוב בגמ' חולין (דף קל"ט ע"ב) 'מרדכי מן התורה מנין? דכתיב מר דרור ומתרגמינן: מירא דכיא' [זה פסוק בשמות (ל' - כ"ג) ועין שם בתרגום ורבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל ביאר שכמו שבשמים יש ריח טוב וזה מפיץ ריח טוב לכל הסביבה כך גם הצדיקים, הצדיק מפיץ מזכה ומשפיע על כל הסביבה]. ואם ניקח את האות 'מ' הראשון שכתובה בתורה ונספור כמנין אותיות שבמגילה נגיע לאות 'ר', ושוב נגיע לאות 'ד', ולאות 'כ', וסוף לאות 'י'.

סיפרו את החידושים האלו לזקן אחד, ואותו זקן ניסה לבדוק כמה וכמה פעמים ועם הזמן ראה שרבי מיכאל צדק וכך ראה שתורה מן השמים התקרב ליהדות.

"והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן שבעת שרי פרס ומדי ראי פני המלך הישבים ראשנה במלכות" (א' - י"ד).

כתוב בגמ' מגילה (דף י"ב ע"ב), והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש. אמר רבי לוי: כל פסוק זה על שום קרבנות נאמר: כרשנא, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, כלום הקריבו לפניך כרים בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך? שתר, כלום הקריבו לפניך שתי תורין? אדמתא, כלום בנו לפניך מזבח אדמה? תרשיש, כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה, דכתיב בהו תרשיש ושהם וישפה. מרס, כלום מירסו בדם לפניך? מרסנא, כלום מירסו במנחות לפניך? ממוכן, כלום הכינו שלחן לפניך? רואים מכאן שזה לא סתם שמות, בכל שם יש רמז.

יש לשאול למה דווקא אבן תרשיש?

כתוב במשך חכמה (שמות כ"ח - כ"ז) וז"ל, תרשיש היה אבן של אשר. דבנותיו היו נאות ונשואות לכהונה גדולה. ועיין בספרי ברכה, ומדרש רבה (בראשית רבה פרשה ע"א). וזה לימוד זכות של ישראל שהן היו מגדלין בת נאה בצניעות שתהא ראויה לכהן גדול העובד במקדש, ואלו כשיש להם יפיפיה הן מוליכות אותה ערומה.

וההסבר לכל זה שושתי לקחה את הבנות שלהם לדברים לא טובים, והפוך עם ישראל לקחו את הבנות שלהם לכהנים!

עוד כתב המשך חכמה (שם), תרשיש ושהם. הא דכתיב ב"וי", לרמז ד'והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה" (בראשית ל"ב - ב'), לכן נתחברו באבני אפוד גם כן, דשוהם היה של יוסף [ותרשיש של אשר]. או דמרמז שהיה נותן הפסקה למשה בין דיבור ודיבור כמו שאמרו רז"ל, ולכן כאן שהשי"ן הוא סוף של "תרשיש", ותחילתו של "שוהם" גם כן שי"ן, וכדי שלא לערבב האותיות אמר "ושהם". וכמו שאמרו בירושלמי פרק כיצד מברכין גבי המוציא שלא לערב האותיות. ובפרק היה קורא גבי קריאת שמע יעויין שם ודו"ק. לכן בפרשת פקודי גבי עשייה לא כתיב בוי"ו, עיין שם.

רואים מכאן כשבן אדם מדבר עליו לדבר ברור, שישמעו ממנו כל מילה ומילה, ובקריאת מגילה יש חיוב מיוחד לשמוע כל אות ואות שבמגילה.

"ויאמר ממוכן לפני המלך והשרים לא על המלך לבדו עותה ושתי המלכה כי על כל השרים ועל כל העמים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש" (א' - ט"ז).

בכל המגילה רואים דבר מענין, שהמן ביקש להרוג את ושתי, המעם לועז מביא מהילקוט שכתב שהמחשבה של המן היתה יותר עמוקה, שהמן ראה בכוכבים שהוא יכול להרוג את היהודים במלכות אחשורוש לולא המלכה, לכן חשב שזה לולא המלכה ושתי, והעצה כדי שיוכל לקיים את מה שראה היא להרוג את ושתי וכך יוכל להמשיך הלאה, אבל טעה כי קרה בדיוק הפוך, זה שהרג את ושתי לא רק שזה לא עזר לו, ההיפך, כי כך נכנסה אסתר והיא זאת שהצילה את עם היהודי.

עוד כתוב במדרש, שהיה עוד סיבה למה המן הרג את ושתי, שכוונתו היתה כדי שבתו תהיה המלכה, ועם הזמן יוכל להרוג גם את אחשורוש והיה מלך, ומכל זה רואים שוב שהמן בנה לעצמו כל מיני מחשבות וכל מה שחשבן מראש זה בסוף היה לרעתו, וכך ניצלו עם ישראל.

"ותאמר לו זרש אשתו וכל אהביו יעשו עץ גבה חמשים אמה ובבקר אמר למלך ויתלו את מרדכי עליו ובא עם המלך אל המשתה שמח וייטב הדבר לפני המן ויעש העץ" (ה' - י"ד).

העץ הזה המן הכין למרדכי, ובסוף יצא שהכין אותו לעצמו כפי שכתוב בהמשך (ז' - ט', י') "ויאמר חרבונה אחד מן הסריסים לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי אשר דבר טוב על המלך עמד בבית המן גבה חמשים אמה ויאמר המלך תלהו עליו, ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי".

רואים שכל מה שהמן עשה באמת זה היה לצורך הצלת עם ישראל.

עוד כתוב (בפרק ו') "ויבוא המן ויאמר לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני, ויאמר המן אל המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו, יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו, ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרכיבהו על הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו".

המן חשב שהוא הכי חשוב ושיש רק אותו, כל העולם מסתובב סביבו, וחשב שכל מה שאמר זה בשבילו, לכן אמר דברים מעל ומעבר, ובסוף אחשוורוש אמר לו "מה רק את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך אל תפל דבר מכל אשר דברת, ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו".

אסתר המלכה הזמינה את המלך עם המן, וכבר בפעם הראשונה חשב המן שהוא חשוב יותר מכולם כפי שכתוב (ה' - י"ב) "ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך אל המשתה אשר עשתה כי אם אותי וגם למחר אני קרוא לה עם המלך", וחשב שע"י המפגש הזה מרימים אותו ומכבדים אותו, אבל זה היה בדיוק מפתחו.

רואים שהקב"ה מתנהג עם אנשים שהולכים כנגד עם ישראל בדיוק בדרכים שלהם ובסוף הקב"ה מראה לכולם את המפלה שלהם בדרכים שהם בנו לעצמם!

ידוע שמרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א רגיל להגיד "חלילה לקלל את השני, כי בסוף הקללה חוזרת לאדם המקלל" (כמבואר בסנהדרין דף מ"ט ע"א). לכן העצה להינצל מזה הוא להטיב עם השני וכך הקב"ה גם יטיב עמו.

פתיח שיעור שמ"ב

"ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהו עליו אסתר" (ד' - ז').

שואלים, מה הפשט כאן "ויעבר מרדכי"?

התשובה היא שדורשים חז"ל (מגילה דף ט"ו ע"א) מכאן שמרדכי עבר איסור בזה שביקש מכולם לצום בפסח, ויש מחלוקת בגמ' אם צמו רק ביום ולא בלילה או שצמו גם ביום וגם בלילה, אם צמו רק ביום לפחות הם קיימו את מצות מצה בלילה, אבל אם צמו גם בלילה הם ביטלו מצות כזית מצה.

שאלתי לבעל אילת השחר זצ"ל, איך באמת מרדכי ביקש מעם ישראל לא לאכול כזית מצה בליל פסח [לפי שיטה הנ"ל]? הרי הכלל של פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה זה רק כשעושים הצלה מציאותית אבל הצלה סגולית לא דוחה.

וענה לי, שאצל מרדכי תפילה ותענית היו דברים מציאותיים, כעין מה שמבואר בפרשת ויחי (מ"ח - כ"ב) "בחרבי ובקשתי" ותרגם אונקלוס "בצלותי ובבעותי", שתפילה זו חרב. וזהו לימוד בשבילנו לדעת כמה חסר יש בתפילה, וכל אחד כפי הכח והמחשבה שישקיע בתפילתו כך כנגד זה יתקבל למעלה.

רואים מכאן את הדרגה של מרדכי הצדיק, שאצלו תפילה של כל ישראל היה כמו חרב! לכן היה מותר להורות לצום.

כתוב בספרים שיש סגולה לקרא את הפרק כ"ב בתהילים כי שם כתוב "קלי קלי למה עזבתני רחוק מישועתי דברי שאגתי" וזה מרמז על מרדכי ואסתר.

מספרים על אחד מהצדיקים שלא הרגיש טוב, התקשר לרופא לבקש אם יכול לבא למרפאה כדי שיבדוק אותו, הרופא ענה שעד למחרת בצהריים הוא לא פנוי, ויכול לקבוע לו תור בשעות הצהריים. ענה אותו צדיק "אין צורך לקבוע לי תור". הרופא תמה מהתשובה, ושאל "הרי אתה יודע שאין לי כל כך זמן פנוי, זה אולי כדאי לך לקבוע תור למחר?". ענה הצדיק "לא צריך, עד מחר בצהריים יש לי שלש רפאנו' ומקווה שזה יספיק כדי שה' ישלח לי רפואה שלימה ולא אצטרך לך".

"על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור" (ט' - כ"א).

שואלים, הרי פור זה גורל, אז מה אנחנו עושים מזה עסק כזה גדול, וקוראים ליום הזה "פורים", וכי לא מצאו שם אחר? לכאורה היה אפשר לקרוא "יום ההצלה"!

שמעתי ממחזוני אב"ד אופקים רבי יהודה טשזנר שליט"א להסביר, המן היה שונא ישראל, כבר בחודש ניסן הגיע לאחשוורוש, והציעו לו סכום מכובד כדי שיסכים שיהרוג את עם ישראל, ואחשוורוש ענה להמן שאינו צריך את הכסף שלו, ומבואר בגמ' משל למה הדבר דומה לאחד שהיה לו בור וחיפש עפר למלאות את הבור, ולשני היה ערימה של עפר ולא ידע מה לעשות עם זה, נפגשו זה עם זה וכך השלימו ביניהם, וכן הוא מצד אחד אחשוורוש רצה להרוג, ובא המן שגם רצה להרוג, והמן חשב שעם הכסף שלו הוא יקנה את דעת אחשוורוש, כל זה היה בחודש ניסן, היה צריך מיד להיות הכרזה שכל מי שיראה יהודי יכול להורגו מיד, כך הטבע של שונאי ישראל, ואז הקב"ה הכניס בראש של המן לעשות גורל כדי שהתאריך יצא לכולם בכל מדינה ומדינה באותו יום, וכך עשה, הגורל יצא מן השמים שיהיה עוד שנה, רק לאחר חודשיים שלחו את האגרות השניות, ומבואר בחז"ל שהסיבה לכך כי היו צריכים לחכות שהשליחים יחזרו מהאיגרת הראשונה, זאת אומרת שאם באיגרת הראשונה היה כתוב תאריך יותר קרוב לגורל לא היה נשאר זכר לכלל ישראל חס ושלום, יוצא מזה שחלק גדול מההצלה היה משום הגורל, לכן קראו ליום הזה על שם הפור.

הלימוד בשבילנו, שכשבן אדם חושב לעצמו לעשות דבר טוב, שלא יחכה אלא יעשה מיד, כך גם בקבלות טובות, כי אם יחכה היצר הרע כבר יספיק לקרר את דעתו.

הגאון אמר שהמן עשה עץ ואח"כ עשה סיבוב בשושן "ככה יעשה", וכבר כשחזר הביתה בני ביתו אמרו להמן להוריד את העץ כי זה מסוכן לו. והמן התעקש והזכיר להם את הגזירה של אחשוורוש מלפני תשע שנים "להיות כל איש שורר בביתו", שכשיש וויכוח בין הבעל לאישה צריך לשמוע לדעת הבעל, זה גם חלק מהנס, אם המן היה מוריד את העץ, אז גם אם אחשוורוש כעס עליו במפגש עם אסתר, הוא היה שולח את המן לבית משפט שהם יחליטו איזה עונש לגזור עליו, ואם היו מחכים לילה אחת אחשוורוש היה יכול כבר להתחרט על מה שהחליט נגד המן והיה יכול להתקרב, והנס היה שהעץ עדיין עמד, ובאותו רגע שאחשוורוש התרגז הגיע חרבונה להראות את העץ שעשה המן וכך אחשוורוש החליט תוך רגע שיתלו את המן.

יש כאן יסוד, שאם בן אדם מחליט לעשות דבר מיד כך הוא מקיים. אבל אם הבן אדם דוחה הוא לא יעשה.

שמעתי פעם בשם תלמיד הרשב"א שהמן ביקש "להשמיד להרוג ולאבד", "להשמיד" זה ברוחניות, כפי שכתוב במגילה "אורה ושמחה וששון ויקר" ודרשו חז"ל שזה תורה יו"ט מילה ותפילין, עשה גזירה לבטל מצוות, "להרוג" זה בגוף, "לאבד" זה בממון, כנגד זה חז"ל תקנו שלש דברים, קריאת המגילה זה לרוחניות, להודות לה' על זה שהמן רצה להשמיד אותנו ברוחניות, סעודת פורים זה להודות לה' על זה שהמן רצה להרוג אותנו, משלוח מנות ומתנות לאבינונים זה כנגד רצון המן לאבד את ממונם, וכך אפשר להרבות בבין אדם לחברו.

יש במגילה חיזוק גדול באמונה לראות וללמוד איך הקב"ה גילגל ניסים מהתחלה עד הסוף להציל את עם ישראל.

ה' יעזור שניקה את כל החיזוקים מהיום הזה לכל השנה, ונתחזק בתורה, תפילה וחסד, וכך נזכה בקרוב ממש לביאת גואל צדק ונראה נפלאות, ויתקיים בנו ותחזינה עינינו בשופר לציון ברחמים ושם נעבדך ביראה וכשנים קדמוניות, אמן.